

Türkiye'nin Demir Adamı

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Hikâyesi

Geçtiğimiz yaz bir darbe girişimini engelledi — Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan artık 2029 yılına kadar iktidarda kalabilir. Theresa May, Başkan Trump ile ilk görüşmesinin hemen arkasından onunla görüşmeye gitti. İşçi sınıfından bu Müslüman çocuk, yeni dünya düzeninin en önemli kişilerinden biri haline nasıl geldi? Louise Callaghan onun köklerini araştırdı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, geçtiğimiz yıl yaklaşık olarak 300 kişinin yaşamını kaybettiği, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında düzenlenen bir protesto gösterisinde, kendisini çılgınca seven hayranlarını selamlarken. ANADOLU AGENCY/GETTY

Türkiye'nin en güçlü adamının ahşap yazlık evinin önünde bir tavuk kümesi ve garaj kapısının üstünde de bir keçi kafatası var. Komşuları onu seviyorlar. Hem de çok...

84 yaşındaki Ayşe Mutlu, sisli ve yeşillikler içindeki çay ekilen bir vadiye bakan, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bahçesinde yetişen tatlı bir mısır parçasını ağzında kemirirken "Hiç onun gibi bir çocuk görmedim." "Ve hayatımda onun gibi bir adam tanımadım. O ülkemiz için muhteşem bir lider. Bir daha geldiğinde kahvaltı için uğrayacağını söyledi. Uğrayacağını biliyorum. Ona güveniyorum." diye anlatıyor.

Kadının bu sözleri üzerine, çevremizdeki hükümet yetkilileri sevinçle parlayan yüzleriyle, hep birlikte başlarını sallayarak onaylıyorlar. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın atalarının evinin bulunduğu Güneysu kasabasındayız. Partisi Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Kasım 2015 seçimlerinde, burada oyların % 94'ünü kazanmış, bir sonraki seçimlerde hedefi oyların tamamını yani % 100'ünü almak.

Erdoğan çocukluğunun büyük bir kısmını — ve o zamandan bu yana her yaz — bu küçük, Karadeniz kıyılarından beş mil uzaklıkta, dağların arasında yer alan aşırı muhafazakâr kasabada geçirmiştir. Kasaba halkı onu taparcasına sevmektedir. Erdoğan geldiğinde köylüler, liderlerini görmek maksadıyla, evinin önünde vadiden aşağılara doğru uzanan kıvrımlı ve uzun bir kuyruk oluşturmaktalar. Onlara göre Erdoğan; tam bir halk adamıdır.

Cumhurbaşkanının evinin bahçe duvarında dinlenmekte olan Ayşe Mutlu; “Onunla konuşmak beni her şeyden daha çok mutlu ediyor” “O, Türkiye'nin en iyiliksever ve kudretli adamıdır. Fakat aynı zamanda içimizden biridir. Çocukken bahçemde oğlumla oynardı ve şimdi o bizim cumhurbaşkanımız. Hiç bir şey beni bu kadar gururlandıramaz.” sözlerini sarf etmektedir.

Göründüğü kadarıyla burada konuştuğum bütün insanların, cumhurbaşkanının sonsuz cömertlik ve iyilikseverliği hakkında bir hikâyesi var. Elinde bir çamaşır sepeti olan orta yaşlı bir kadın; son ziyaretinde kocasının hasta olduğunu gören Erdoğan'ın, onları çağırarak, kocasının İstanbul'da hastahaneye yatması için gereken parayı ödeyeceğini söylediğini anlattı. En az üç kişi, cumhurbaşkanının onlar için yaptığı iyilikleri anlatırken gözyaşlarını tutamadılar. Başörtülü ufak tefek bir kadın, onu peygamber Muhammed ile karşılaştırıyordu. Erdoğan'ın onuru onlarınkine bağlıydı ve Batıda onun hakkında söylenen kötü şeylerden daha fazla onları inciten başka hiç bir şey yoktu.

Yaklaşık olarak 300 kişinin yaşamını yitirdiği, Temmuz 2016'daki başarısız darbe sonrası ayakta kalmayı başardıktan sonra Erdoğan, uluslararası haber merkezlerinin gündeminin en tepesine yerleşmiştir. Fakat Erdoğan bunun *nedeninden* hoşlanmamaktadır. Demokratik bir şekilde seçilen hükümetinin başarısını kutlamak yerine dünya onun, darbelerini ortaya çıkarmak maksadıyla emrettiği Sovyet tarzı tasfiyelere odaklanmıştır.

Rakamlar oldukça ürkütücüdür: 40.000'den fazla insan tutuklanmış ve 100.000 kişi işlerinden uzaklaştırılmış veya açığa alınmıştır. Bu arada cezaevlerindeki 38.000 mahkûm, darbe şüphelilerine yer açmak için cezaevlerinden salıverilmiştir. İşadamları, gazeteciler ve baklavacılar tasfiye esnasında süpürülüp atılmışlardır, birçok insan tasfiyelerin, aslında hükümeti eleştirenleri susturmak maksadıyla yapıldığına inanmaktadır. Uluslararası Af Örgütü, tutuklulara işkence yapıldığı ve tecavüz edildiği yönünde raporlar hazırlamıştır. Erdoğan çılgına dönmüştür. Ona göre dünya, Ankara caddelerinde sivillerin helikopterlerden açılan ateşle vurulduğu ve İstanbul'da, Türk silahlı kuvvetlerindeki isyancıların komutasındaki tanklar tarafından ezildiği, ülkesinin başına gelen trajediyi görmezden gelmiştir ve kendisinin darbe girişiminden kurtulması nedeniyle hayal kırıklığını gizlemekte de zorluk çekmektedir.

Darbeden haftalar sonra, hiddetten burnundan soluyan Erdoğan; “Bazıları 10.000, 20.000 kişiyi işten attığımızı söylüyor. Kim olurlarsa olsunlar, on binlercesini tasfiye edeceğiz.” ifadelerini sarf ediyordu.

Erdoğan'ın yazlık bir evi olan Karadeniz yakınındaki Güneysu Kasabasının merkezi

Erdoğan'ın öfkesi önemlidir ve dikkate alınması gerekir. Son 15 yılda iktidarını sağlamlaştıran Erdoğan, 75 milyon nüfuslu NATO üyesi ve Avrupa ile Asya'yı birbirine bağlayan, Orta Doğudan Yunanistan ve Irak'a uzanan alanda, bir tampon görevi yapan Türkiye'nin, dışa dönük yüzü ve itici gücüdür. Bir zamanlar kumsalları ve çarşıları ile tanınan ülke, hızla kırılmakta olan jeopolitik bir fay hattı üzerinde yer almaktadır. Siyah renkli bayraklarını Türkiye'nin Suriye sınırının sadece bir kaç mil güneyinde dalgalandıran ISIS, “*Kahraman Askerlerinden*” bir tanesinin, yılbaşı gecesi İstanbul'da bir gece kulübünde, 39 kişiyi katlettiği saldırının sorumluluğunu üstlenmiştir. Geçtiğimiz yıl Türkiye'de gerçekleştirilen en az iki saldırı ile de ISIS'in bağlantısı bulunmaktadır. Güneydoğuda asırlardır süren Kürt isyan ateşi içten içe yanmaya devam etmekte ve ara sıra tam ölçekli bir çatışmaya dönüşmektedir.

Avrupalı politikacıları dehşete düşürse de, Erdoğan, Batının bekçisi olmanın verdiği gücün tadını çıkarmaktadır. Elindeki en büyük koz, Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı ve Avrupa'nın almamak için her şeyi yapabileceği, sayıları 2,7 milyona ulaşan Suriyeli mültecilerdir. Bir zamanlar söylediği gibi Avrupa Birliğinin ona olan ihtiyacı, onun AB'ye olan ihtiyacından çok daha fazladır. Erdoğan hiç de haksız değildir.

Geçen hafta İngiliz başbakanı Theresa May, yeni ABD başkanını ziyaretinin hemen ertesinde, Türk lidere saygılarını sunmak maksadıyla hiç vakit kaybetmeden Ankara ziyaretini gerçekleştirmiştir. Ziyaret sonrasında, Türkiye için savaş jeti imal etmek maksadıyla, 100 milyon pound değerinde bir anlaşma imzalandığı açıklanmıştır. İngiltere başbakanı, insan haklarının önemi üzerinde belirsiz bir açıklama yapmış, fakat Erdoğan'ın eleştirileri, İngiliz başbakanın, Erdoğan'dan, *birçok insanın düşüncesine göre Erdoğan'ın Batı nezdindeki problemi olan*, muhalefeti destekleyenlerin tutuklanmaları hakkında ayrıntılı açıklama isteme yönündeki açık isteksizliğine üstün gelmiştir.

Erdoğan'ın küstahça dayılanması, onun yükselen diğer kuvvetli adamlar tarafından sevilmesine neden olmuştur. Özellikle Rusya Başkanı Vladimir Putin'in gözünde Erdoğan, aşağılanan bir düşman statüsünden yakın bir müttefik konumuna yükselmiştir. Bu ikili, maçoluk ve batıya ait yeni liberal dünya düzeni hakkındaki hoşnutsuzlukta birleşmişlerdir. Rusya'nın Türkiye büyükelçisinin, Kasım 2016 ayı içerisinde Ankara'da bir Türk polis memuru tarafından suikastla öldürülmesi, onları birbirlerine daha da yaklaştırmıştır. Bu ikili hâlihazırda, birbirlerine karşı olan tarafları destekledikleri Suriye iç savaşında, ABD'yi dışlayarak bir politik çözüm arayışı içindedirler.

Gerçi şu anda Erdoğan'ın en önemli savaşı ülkesi içindedir. Cumhurbaşkanı, kendi yetkilerini geniş oranda artıracak ve onun 2029 yılına kadar iktidarda kalmasını sağlayacak olan Türk anayasasındaki değişikliklerle, ülke üzerindeki kudretini sağlamlaştırmayı hedeflemektedir. Başbakanlık makamı kaldırılmak ve ona bütçeyi kontrol etme ve hâkimleri atama yetkileri de verilmek istenmektedir. Anayasa değişikliklerinin geçebilmesi için, bu bahar aylarında yapılması beklenen, ülke çapındaki bir referandum ile onaylanması gerekmektedir. Derin bir şekilde bölünmüş ülkede çıkan sonuç, ülke nüfusunun diğer yarısı tarafından dehşetle karşılanacaktır.

2014 yılında % 52 oranı ile kazandığı cumhurbaşkanlığı seçiminde, sayıları 21 milyonu bulan taraftarlarında Erdoğan, genellikle fanatiklik sınırlarında dolaşan bir bağlılık duygusu yaratmaktadır. Darbe girişimi sonrasında muhalefetten bazı unsurlar, ilk kez Erdoğan ile birlikte hareket etmiş, kentlerin meydanlarını bayrak sallayan kalabalıklar ile doldurmaya yardım ederek, Türkiye'nin demokratik yollarla seçilmiş hükümetini darbeyle devrilmekten kurtardığı için ona minnettarlıklarını ifade etmişlerdir. Fakat bu birlik çok kısa ömürlü olmuş, darbenin hemen sonrasındaki aylar içerisinde, Kürt yanlısı bir parti olan HDP'nin genel başkanı tutuklanmış ve düzinelere muhalif politikacı görevlerinden uzaklaştırılmıştır.

Her yeni tasfiye, tutuklama ve gazetenin kapatılması ülkenin kırılma noktalarının derinleşmesine neden olmuştur. Geçtiğimiz yıl bütün dünyada hükümetler tarafından tutuklanan gazeteci sayısı, yaklaşık olarak son 30 yılın herhangi birinde tutuklanan gazeteci sayısından daha fazladır ve 259 gazeteciden 81 adedi Türk hükümeti tarafından tutuklanmıştır. Muhalif akademisyenler kaçmakta veya saklanmakta ve yaptıkları çalışmalar nedeniyle tutuklanmamaları için dua etmektedirler. Son altı ay içerisinde haber kaynaklarının neredeyse tamamı, cumhurbaşkanını coşkulu biçimde övenler dâhil, isimlerinin açıklanmamasını istemektedirler. Hâkimlerin tutuklandığı ve avukatların hükümeti eleştirenlerin davalarını almaktan korktukları bir ortamda, hukukun üstünlüğü paramparça olmuş bir durumdadır. Türk

lirasının başarısızlığı, ekonomik çöküş korkularına neden olmaktadır. Güneysu kasabasının yaklaşık olarak 700 mil batısında olan İstanbul'da, AKP il binasından fazla uzak olmayan bir kebabçıda, laik bir psikoterapist, gözlerinde yaşlarla ve öfke içerisinde bana, Erdoğan'ı eleştirdiği için işini nasıl kaybettiğini anlatıyor. "Bu ülkeyi harabeye çevirdi. Onu Suriye'ye çevirdi" ifadelerini kullanan kadın gözyaşlarını silerken; "Nereye gidebilirim? Ne yapabilirim? Ayrılamıyorum. Kapana kısıldım" açıklamalarını yapmıştır.

Kiminle konuştuğunuza bağlı olarak; Türkiye bir yol ayrımında, ya da uçurumun kenarında ve hangi yöne gideceğine de tek bir adam karar verecek.

ABD Başkanı Trump ile görüşmesinin hemen sonrasında Erdoğan'a giden Theresa May. REX

Recep Tayyip Erdoğan 26 Şubat 1954 tarihinde İstanbul'da işçi sınıfının çoğunlukta olduğu, ailesinin doğduğu Karadeniz bölgesinden birçok insanın yaşadığı Kasımpaşa semtinde dünyaya gelir. Kentin sert zeminli sokaklarında büyüse de Erdoğan'ın kişiliğinin kökleri her yaz vaktini geçirdiği Karadeniz köyündedir. Camları karartılmış resmi bir AKP aracının içinde tepelere doğru tırmandığınızda, hala genç Erdoğan'ın çocukluktan cumhurbaşkanlığına uzanan geçmişine tanıklık eden ve diğer yerel halk kadar yağcı ve dalkavuk olmayan, hayatta kalmış birkaç akrabasını bulabilirsiniz.

Tepenin üstündeki rutubetle kaplanmış evinde, yan yana oturduğumuz, geniş göğüslü 84 yaşındaki amcası Ali Mutlu, yüksek ve derinden gelen bir sesle, “Onun büyüdüğünde büyük bir lider olacağını tabi ki bilemezdim”. Bana eşlik eden AKP'den görevlilerin beti benzi atmış durumdayken amcası; “O sadece çok ciddi bir çocuktü” şeklinde sözlerini tamamlıyordu.

Aile arasında anlatılanlara göre, Tayyip derin bir şekilde dindardı ve Kuran'ı daha ilkokuldayken dahi ezbere okuyabiliyordu. Diğer çocuklarla oynamıyor; bunun yerine sabah erkenden camiye gidiyor ve akşama kadar orada kalıyordu.

Annesine aşırı yakın olsa da, ona cep harçlığı vermeyen, sert mizaçlı bir şilep kaptanı olan babasıyla arası sık sık açılırdı. Bu nedenle çocuk, harçlığını çıkarmak için İstanbul sokaklarında simit ve halkalı susamlı çörekler satardı.

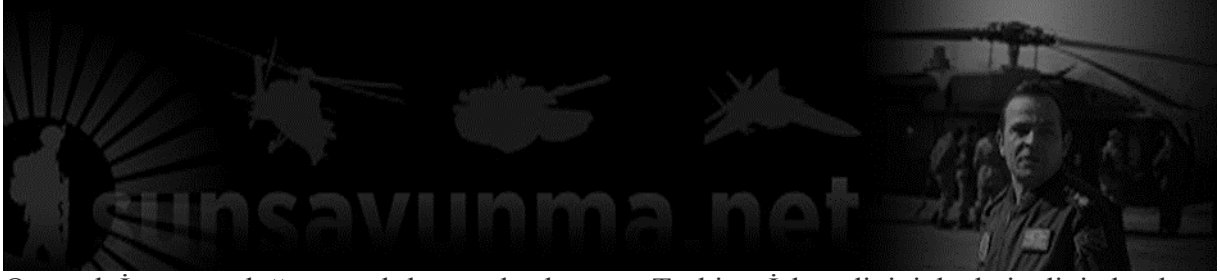
Amcası Mutlu, bastonuyla zemine vurarak; “Babası onu birkaç kez dövdü. Annesi hiç bir şey yapamazdı. Annesi ve Tayyip çok ağladılar” diye anlatıyor. “Babası onun simit satmasını istemiyordu. Babasından habersiz simit satıyordu. Bir gün babası onu simit satarken gördü. Tepsisini alarak parçaladı” sözleriyle yeğeni Tayyip'i anlatmayı sürdürüyordu.

Bu anekdot bana, cumhurbaşkanını genç bir politikacı olduğu yıllardan tanıyan birkaç kişi tarafından anlatıldı. O an sanki bana anlatılanlara göre, cumhurbaşkanının adalet için savaşması gerektiğini anladığı andı.

Güneysu'ya geri dönelim, bulutlar arasındaki bir çay ekim alanında, milletvekili ve cumhurbaşkanının çocukluk arkadaşı, o da Karadenizli olan ama Kasımpaşa'da yetişen Osman Aşkın Bak, gözlerinde buğulu bir bakışla bana iki çocuğun başarı için nasıl savaştıklarını anlatıyor. “Kanımız kaynıyordu” diyor nemli vadilere bakarken. “Sert bir toplumda yaşarken yazılı olmayan kuralları öğreniyorsunuz. Sokaklarda büyüyorsunuz. Biz cesurduk ve fikirlerimizi söyledik” diye anlatıyor Osman Aşkın Bak, Tayyip ile yaşadıklarını.

Arkadaşları tarafından uzlaşmaz ve durdurulamaz olarak tanımlanan enerjisiyle Tayyip siyasi hayata atılır, arada kısa bir dönem, otoriter babasının bırakmasını istediği yarı profesyonel bir futbolculuk yaşamı da olur.

Çocukluk arkadaşı Aşkın Bak, “Bir ağabey gibiydi” diyor onun için. “Onu futbol oynarken seyrederdik. Bize sokaklarda Kuran'dan dersler veriyordu. Her zaman bize liderlik eder ve bize yapılacak doğru şeyleri gösterirdi” diye sözlerini sürdürüyor.

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasından bu yana Türkiye, İslam dinini devletin dini olmaktan çıkararak ve toplum hayatından silinmesini teşvik eden demir gibi bir anayasa ile laik elitlerin hâkimiyetinde olmuştur. Birbiri ardına gelen yönetimler, anayasayı, diğer şeylerin yanı sıra, devlet memurları ve üniversite öğrencilerine başörtüsü yasağı uygulanmasında da kullanmışlardır.

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu atası olan Mustafa Kemal Atatürk, dini söylemleri bastırarak ve batılılaşmayı teşvik ederek ülkenin hızlı bir şekilde modernleşeceği ve laik bir ulus olacağını hayal etmiştir. Fakat bu pek te işe yaramamıştır. Reformlar modern Türkiye'yi şekillendirmede önemli bir rol oynasa da, toplum hayatından dışlandığını düşünen müteedeyyin bir alt sınıf da yaratmıştır. Erdoğan onların davasını desteklemiştir.

Sokaklardan gelen kavgacı ve karizmatik çocuk, eğitilmiş ve Avrupalılaştırmış laik "Beyaz Türkler" dışındaki "Siyah Türkler" olarak adlandırılan ve siyasetin dışına itilen kesimlerin hafızalarında yer etmeyi başarmıştır. Gösterişli ve aşırı derece keskin söylemleri, onun Putin ve Trump ile karşılaştırılmasına neden olmuştur. Fakat Türk liderin ona oy verenlerde yarattığı coşkunun, demokrasi ile yönetilen hiç bir ülkede eşi ve benzerine rastlamak mümkün değildir.

40 yaşına geldiğinde karizmatik Kasımpaşalı futbolcu, bir zamanlar sultanların oturduğu İstanbul'un belediye başkanı olmuştur. "Birçok insan onun İslamcı olmasından korkuyordu" diye anlatıyor eski bir diplomat. "Değildi. Aşırı derecede etkiliydi. Çöpleri temizledi, su ve trafik tıkanıklığı problemini çok kısa bir sürede çözmeyi başardı" diye sürdürüyor sözlerini.

Bununla beraber çok geçmeden Erdoğan'ın laik politik sisteme olan nefretinin derinleşmesine ve onun tutucu ve dini görüşlerinin güçlenerek sonsuza dek sürmesine neden olan an geldi. Türkiye'nin güneydoğusunda bir mitingde İslami bir şiir okuduğu gerekçesiyle 10 ay hapis cezasına mahkûm edildi. Böyle dini söylemler mevcut anayasaya tarafından yasaklanmıştı.

Eski diplomat "Hayatına yön veren bir andı" diyor. "Haklı veya haksız, laiklere karşı, onların kendisine davrandığı gibi acımasız olma gerekliliğini ve laiklerin bir gün tekrar ona yöneceklerini gördüğü andı."

Dört ay sonra cezaevinden Türkiye'nin dinci alt tabakaları için bir kahraman olarak çıktı ve kariyerinde çok büyük bir patlama yaptı. Erdoğan'ın kurucu üyelerinden biri olduğu yeni kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), ılımlı politik İslam ve daha fazla dini özgürlük vaatleriyle girdiği 2002 seçimlerini ezici bir üstünlükle kazandı. Onların başarısı laik sistemi iliklerine kadar şoka sokmuştu.

Parti, Erdoğan'ın dini ibadetlerini serbestçe yerine getirmeleri için savaşacağına inananların yanı sıra bazı liberaller tarafından da desteklendi. Batı da AKP'yi çok sevdi. Aşırılığın ve teröre karşı savaş söylemlerinin arttığı 9/11 olayı sonrasında, kadınların başörtüsü takmasına izin veren, fakat şeriat ve otokrasiyi demokrasi ve açık kurumlar lehine ret eden bir parti, Türkiye'de İslam dininin modern ve ılımlı bir versiyonundan bahsediyordu. Laik Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) tarafından liderlik edilen ve kendilerini Atatürk mirasının koruyucusu olarak görenlerle karşılaştırıldığında AKP'nin taktikleri tamamen farklıdır. CHP'li parlamento üyeleri yüzlerini

seçim bölgelerindeki seçmenlere nadir olarak gösterirlerken, AKP tabanda kendisine bir yer edinmek için yorulmak bilmeden çalışmaktadır. Herkese ev, yiyecek ve sağlık hizmeti sağlamayı vadettikleri manifestoları, onları iktidara getiren en büyük etken olmuştur.

Türkiye’de gittiğim her yerde Erdoğan’ı destekleyenler aynı nakaratı tekrarlıyorlar: O bizi anlıyor. O içimizden biri. Bizim problemlerimiz onun problemidir. AKP kadın kollarından bir üye bana “Onda peygamber özellikleri görüyorum. Cumhurbaşkanına duyduğum sevgiyi bu ülkede başka bir lidere duyulan sevgi ile kıyaslayamıyorum” açıklamalarını yapmıştır.

AKP’nin ilk on yılı muhteşem başarılarla doludur. Geçmişte Türkiye’nin en güçlü kurumu olan, laik silahlı kuvvetler ile bir bağlantısı olmadığından, Kürtleri bir güvenlik meselesi olarak görmeyen ilk hükümet olur. PKK olarak bilinen militanlar onlarca yıldır, ülke nüfusunun beşte birini oluşturan Türkiyeli Kürtler için özerklik talebiyle kanlı bir isyan hareketini sürdürmektedirler. On binlerce insan hayatlarını kaybetmiş ve milyonlarcası yerlerinden ve yurtlarından sürülmüşlerdir. Erdoğan onlarla barış görüşmeleri yapan ilk lider olmuştur.

Kuzey kesimi 1974 yılından bu yana Türkiye tarafından işgal edilen Kıbrıs ile ilişkiler gelişmeye başlamıştır. Ve büyük umutlar ve tantana ile Türkiye Avrupa Birliğine katılma görüşmelerine başlamıştır.

Erdoğan’ın elleri arasında İslam, yenilenen bir güç olmuştur. Eski laik elit kesimler dağılmaya başlamış ve 1923 yılında başkent yapılan, orta Anadolu’da tozlu bir kent olan Ankara’ya sıkışıp kalmışlardır. Aksine, Erdoğan’ın şehri, bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğunun başkenti olan, onun kartını taşıyan iş çevreleri tarafından inşa edilen gökdelenler ve köprülerin olduğu İstanbul’dur.

Rakiplerinin ve Batının bitmek tükenmek bilmeyen öfke ve kızgınlıklarına rağmen, Erdoğan’ın hiç bir zaman Türkiye’yi Suudi Arabistan veya İran’a dönüştürme arzusu olmamıştır. O, Türkiye’nin, vatandaşlarına bir orta çağ İslam zihniyetini dayatan, köktenci bir devlet olmasını istememektedir. Cumhurbaşkanının, Türklerin çoğunluğu gibi Sünni olması gerçeğine rağmen ülkenin, Şii İslam mezhebi ile bağlantısı olan ve geleneksel olarak CHP’yi destekleyen Alevi azınlığı ile ayrımı asla istismar etmemiştir. Bunun yerine dini, taraftarlarını birleştirmek amacıyla bir toplanma çağrısı olarak kullanmıştır. Darbe gecesi İstanbul Taksim Meydanında askerlerle karşı karşıya gelen kalabalıklar, “*Allahü Ekber*” diye haykırmışlardır. Haftalar öncesinde, Ramazan ayında dini bir çete, müşteriler bira içiyor diye bir müzik stüdyosuna saldırmıştır. Yavaş fakat emin adımlarla dini tutuculuk ve laikliğe karşı hoşgörüsüzlük giderek artmaktadır. Taraftarları dine sarılısalar da, İslam Erdoğan için ideolojik bir itici güçten ziyade politik bir araçtır.

Başlangıçta Erdoğan’ı Batının sevgilisi yapan da budur: ılımlı İslam’ın demokrasi içinde yürüyebileceğinin kanıtı. Türkiye’nin Avrupa Birliğine girmesine sadece birkaç adım kalmış gibidir. Fakat birer birer işler kötü gitmeye başlar.

Batıda Müslüman karşıtlığı 9/11 sonrası artmış ve ISIS’in yükselişi ile eğilim daha da kötüleşmiştir. 2004 yılında, Erdoğan başbakan olduktan bir yıl sonra, Kıbrıs (kuzeydeki Türk

vatandaşları dâhil), Avrupa Birliği kendi kendine bağımsızlık ilan eden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini tanımasa da AB'ye katılmıştır, Batıda ihanet söylemleri duyulmaya başlamış ve Kürtlerden solculara kadar uzanan herkeste “*içerdeki düşman*” histerisi yayılmaya başlamıştır.

Bir şiir okuduğu için hapse atılır. Bu nedenle, laiklere karşı, kendisine oldukları kadar acımasız olması gerektiğini düşünür.

2004 ve 2006 yıllarında Avrupa İnsan hakları Mahkemesi, Türk üniversitelerindeki türban yasağının sürdürülmesi yönünde kararlar alır. Erdoğan sonunda 2013 yılında, AB ile arasını açan türban yasağını kaldırmayı başarır. Eğitimli çok sayıdaki kapalı kadın, bana sık sık onun kendilerini özgürleştirdiğini anlatıyorlar: üniversitelerde türban takmalarına izin verilmemesi durumunda, ailelerinin çoğunun asla üniversiteye gitmelerine izin vermeyeceklerinden bahsediyorlar.

İçerdeki başarılarından cesaretlenen Erdoğan, güçlü bir bölgesel lider olarak da görülmek istediğinden, başarısızlıklarla dolu bir dizi dış politika hamlesi başlatır. İsrail ile ilişkiler, Gazze'ye yardım götürülen bir Türk konvoyuna İsrail savunma kuvvetlerinin saldırısı sonrasında bozulur: Suriye Devlet Başkanı Esat'ı engelleme çabaları başarısızlığa uğrar ve Mısır'da Türkiye'nin desteklediği Müslüman Kardeşler örgütü askeri bir darbeyle iktidardan indirilir. Bu arada, yabancı cihat savaşçılarının, Türkiye'nin delik deşik olan güney sınırından Suriye'ye geçen ISIS'in büyümesini durdurmak amacıyla çok az şey yapılır. Eleştirmenler bu geçişlere göz yumduğu için AKP'yi suçlamaktadırlar.

AKP'nin iyileştirmeye söz verdiği yaralar, hem içeride hem dışarıda iltihaplanmaya başlamıştır. 2013 yılında, Hükümet karşıtı Gezi Parkı protestoları patlak verdiğinde, Türkiye çoktan istikrarsızlık yolunda ilerlemeye başlamış durumdadır.

Erdoğan bir zamanlar “Demokrasi bizim için bir tramvaydır, istediğimiz durağa gelince ineriz” sözlerini sarf etmiştir. Türkiye'nin demokrasi tramvayından gerçekten inip inmediği, hem kendi vatandaşları hem de batılı dünya liderleri açısından çok kritik bir öneme sahiptir. Kesin olan, Erdoğan'ın iktidarda kalmayı derin bir şekilde kişiselleştirdiğidir. AKP kurucu üyelerinin birçoğu partiden atılarak tasfiye edilir, yanında sadece kendisine sadık bakanlar ve danışmanlardan oluşan küçük bir kesim kalır.

Yakın çevresinin söylediklerine göre fikirlerine en çok değer verdiklerinden bir tanesi, iki dirhem bir çekirdek giyinen, Amerika'da eğitim görmüş, kişisel olarak dost görünüşlü ve ne yapacağı belli olmayan sözcüsü İbrahim Kalın'dır. Onunla ilk kez, cumhurbaşkanını korumakla görevli 30 tane güçlü, siyah elbiseler giymiş kaslı korumanın arasından, benimle nazik Doğu Kıyısı aksanı ile havadan sudan konuşmak üzere sıyrıldığı bir yardım zirvesinde, koridorda karşılaştım. Onu sonraki görüşümde, bir basın konferansında, tasfiyelerin temizleme maksatlı yapıldığı yönünde bir soru soran gazeteciye yüksek sesle azarladığında neredeyse sandalyemden düşüyordum. “9/11 sonrasında bunu Amerikalılara sorar mıydınız” diye köpürüyordu.

Türkiye dışında, cumhurbaşkanının saygı duyduğu birkaç lider vardı, Müttefikleri olan, eski Mısır devlet başkanı Mohamed Morsi'nin iktidardan düşürülmesi, Morsi iktidardan indirilirken seyreden Batı hakkında onu çok daha fazla şüpheli bir hale getirdi. Temmuz darbesi başarılı olsaydı aynı şeyin Türkiye'de de olacağına inanıyordu.

Erdoğan ile Putin arasında kesinlikle benzerlikler var. Yönettikleri ülkeler çok farklı da olsa, iki güçlü adamın ikisi de ülkeleri içinde desteklenme ve önemli dünya güçleri olarak görülme mücadelelerinde aynı kabile retoriklerini kullanmaktadırlar. Türk savaş jetinin Rus uçağını 2015 yılında düşürmesi sonrasında araları açıldıktan sonra, iki lider arasındaki dostluk gelişmiş, adeta yeniden çiçek açmıştır. Geçen yaz yayımlanan, onları bir arada gösteren fotoğrafta, minik eski KGB şefinin yanında, 6 feet uzunluğundaki Türk cumhurbaşkanı ışık saçmaktadır.

Cumhurbaşkanının en çok kimi dinlediğini sorduğumda, her nedense cevapların çoğu "**Kendisini**" oldu. Tavsiyelerine uyduğu daha kötü insanlar da vardı. Amerika'yı Müslümanların keşfettiği yönündeki garip açıklamaları ve sosyal medyayı işleten "robot lobisi" olduğuna dair sözleri uluslararası alanda alay konusu olsa da, Erdoğan şaşırtıcı derecede kurnaz politik bir operatördür. Söylediği her şey, her konuşmayı tezahüratla karşılayan, ülkesi içinde destek almaya yöneliktir.

Fakirlikten zenginliğe ulaşan, İstanbul'un fakirliğin kol gezdiği sokaklarında yetişen ve halkını laiklik boyunduruğundan kurtaran dindar çocuğun hikâyesi, bir efsane halini almıştır. Peri masalı, Beyaz Saraydan 30 kat daha büyük olan, 500 milyon Pound değerinde, Ankara'nın varoşlarında kurulan sarayının, 2014 yılında ortaya çıkması ile sona ermiştir. Saray, birbirine bir yeraltı tüneli ile bağlanan iki bölümden oluşmaktadır, birisi cumhurbaşkanı, diğeri ise herkes içindir. Geçen yıl saraya yaptığım bir ziyarette, bir uçtan diğere giderken kayboldum. Oldukça sessiz ve boştu, fakat doldurulmak için inşa edilmemişti: sarayın esas hedefi sarsılmaz ve yıkılmaz bir güç imajı yaratmaktı.

Politik çatlakların hüküm sürdüğü Türkiye'de en tepede kalabilmek güçlü bir liderlik, sürekli uyanık olma ve yıldırım gibi reaksiyon göstermeyi gerektirmektedir. Erdoğan'ın paranoyası efsaneleşmiştir. Yurt dışına yaptığı gezilerde, birçok dünya liderinden çok daha fazla, düzinelerce siyah elbiseli koruma ile dolaşmaktadır. Eski bir diplomata cumhurbaşkanının bir çeşnicibaşı kullanıp kullanmadığını sorduğumda "*Sadece bir tane mi? O tek kişiye nasıl güvenebilir?*" diye gülerken cevap vermişti.

Muhalefeti destekleyenler, AKP'yi genellikle her şeyi komplo ve entrika olarak görmekle eleştirirken, hükümetin CIA tarafından nasıl iktidarda tutulduğu yönündeki kendi komplo teorilerini yaymaktadırlar. Darbe gecesi AKP'nin paranoyası doğrulanır. Artık doğru olduğu ispatlandığına göre şimdi soru, AKP'nin bu yetkiyle ne yapacağıdır. İstikrarı garantilemenin tek yolu, Türkiye'nin zaman alıcı bürokratik parlamenter sistem tarafından engellenmediği, güçlü bir kontrol altında olmasının sağlanmasıdır. Çok az insanın kişisel seviyede iyi tanıyor görüldüğü bir adamın kontolu altında.

Çevresindeki onu takdir eden iş arkadaşlarına göre Erdoğan, yetkilerini nadir olarak devreden mükemmeliyetçi ve çok titiz bir görev ustasıdır. İktidarını sağlamlaştırdıkça AKP içindeki

ılımlı unsurları tasfiye etmiş ve yakın çevresini sadece ona sadık dindar insanlarla doldurmuştur. Her toplantıda ayrıntılı notlar alır; bir sonraki toplantıda notlarını ortaya çıkarır ve ilerleme olup olmadığını kontrol eder. Neyin doğru neyin yanlış olduğu hususunda aşırı derecede güçlü bir sağduyuya sahiptir.

Güneysulu mahalli halktan bir AKP üyesi; ‘Hastahanenin rengini ne zaman değiştirmeye karar verdiğini hatırlıyor musunuz?’ mahalli bir kampanya stratejisinin onu öfkeli bakışlarla susturması öncesinde soruyordu. Arkadaşları, aramızda kalmak kaydıyla anlatıyorlar, Erdoğan cana yakın ve onun yaşındaki muhafazakâr bir adam için olağan dışı bir şekilde eşine karşı sevecen, sosyal toplantılarda onun ellerini tutan bir insandır. AKP’li bir politikacı ‘‘O gerçekten komik bir adamdır’’ diye anlatıyor. ‘‘Onunla görüşme öncesinde gergin olanlar dâhil, herkesi rahatlatır. Kendisine saygı duyar ve duyulmasını da ister. Eğer ona karşı saygılıysanız o da size saygılı olur’’ diye sürdürüyor açıklamalarını.

Cumhurbaşkanını iyi tanıyanları, onun hakkında isimlerini açıklayarak konuşmaya ikna etmek aşırı bir şekilde zor. Fakat AKP’den ayrılan insanlar, özel olarak konuştuğumda, onun çabuk kabaran öfkesi, genişleyen güce olan tutkusu ve batı karşıtı söylemlerinin kendi kendini bozguna uğratması hakkında homurdanıyorlar.

Darbe girişimi sonrasında, ihtiyaç duydukları bir anda Batının Türklere ihaneti neredeyse ulusal bir efsane haline gelmiş durumdadır. Liderlerinden gelen bir çağrıyı dikkate alarak, tankların karşısında duran binlerce Türk vatandaşının kahramanlıklarını kutlamak yerine, Batının yoğunlaştığı tasfiyeler olmuştur. Tayyip bunu kişisel bir hakaret, Batının onu, yakında devrilmesi iyi olan, değersiz bir diktatör olarak gördüğünün işareti olarak algılamıştır.

O içimizden biri. Oğlumla bahçemde oyun oynardı, şimdi ise o bizim cumhurbaşkanımız. Hiçbir şey beni bundan daha fazla gururlandıramaz.

Amerika’nın, tasfiyeleri eleştirmesine gerek olmadığını söyleyerek ona arka çıkan ve onu ISIS ile mücadelede bir ortak olarak gören Başkan Trump, şu an müttefiki olabilir. İki lider Batı medyasına duydukları nefrette de birleşmişlerdir: Trump’ın geçtiğimiz ay bir CNN muhabirine nutuk çekmesinden sonra Erdoğan sevinçle, ‘‘O medya gurubuna mensup gazetecinin layığını bulduğunu’’ ifade etmiştir.

Kesinlikle iki ülke arasında köprülerin kurulması gereklidir. Pennsylvania’da yerleşik, eski müttefiki olan ve darbeyi organize etmekle suçladığı, baş düşmanı Fettullah Gülen’e ev sahipliği yaptığı için Amerika’ya kızgındır. Bu arada, mülteci krizinde seçeneksiz bıraktığı Avrupa’yı da istediklerini yapmaya zorlamaktadır. Giderek artan kavgacı bir ses tonuyla, Türk vatandaşlarına Avrupa ülkelerine vizesiz seyahat hakkının verilmemesi durumunda, geçtiğimiz yıl Mart ayında AB ile yapılan ve Yunanistan’a olan mülteci akımını durduran anlaşmayı iptal edeceği uyarılarını yapmaktadır. Türk vatandaşlarına, vizesiz seyahat hakkı büyük bir olasılıkla verilmeyecektir ve bu durum batılı politikacıları, onun Avrupa’ya olan kapıları açarak, Türkiye’den kaçmak için fırsat kollayan, çok büyük sayıdaki Suriyeli mültecileri serbest bırakacağı düşüncesiyle korkudan dehşete düşürmektedir.

Erdoğan Batıdan uzaklaşmış ve Rusya, Suudi Arabistan ve son zamanlarda da İran ile ittifak değilse de en azından dostane ilişkiler kurmuştur. Avrupa Birliğine giriş şimdi artık **gülnç bir olasılık** olarak görülmektedir. Avrupa kapılarında beklemek yerine, Erdoğan kendi saltanatını inşa etmektedir. Türkiye onunla imajını değiştirmektedir. Yüzü her yeredir, posterleri meydanlarda, genellikle Atatürk'ün resmine bitişik olarak evlerin balkonlarında ve bilgisayar ekran koruyucularında görülmektedir. Darbeden bu yana, olağanüstü hal uygulaması altında ülkeyi kararnameler ile yönetmektedir.

15 Temmuz darbe girişiminden haftalar sonra adı, inanılmaz ölçüde akılda kalıcı bir Osmanlı savaş ilahisi eşliğinde, devamlı olarak Taksim Meydanındaki hoparlörlerden duyulmaktadır. Devamlı çalınan mehter marşı çok geçmeden kulaklarımda bir çınlama haline geldi. Bir ara gerçekten çalındığı veya beynimde tekrarladığım hususunda şüpheye dahi düştüm. Günlerce cumhurbaşkanının adını beynimin her yerinde taşıdım.

Başkentin sokakları kırmızıya boyandı, önce kanla, sonra da ay yıldızlı Türk bayraklarıyla. Bazı muhalifler de darbe komplocularını lanetlemek için AKP'ye katıldıklarından her yer parlak kırmızı renkli bir denize dönüşmüş durumda. Fakat birleşme anı kısa sürmüştür: çok geçmeden baskı, hiç bir muhalifin mümkün olabileceğini düşünmediği bir şiddetle başlamıştır.

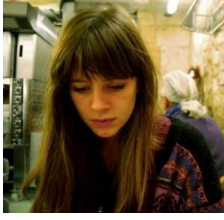
Anayasada önerdiği değişiklikler ile Erdoğan, iktidarını sağlamlaştırma yolunda şimdi son ve en önemli adımla karşı karşıyadır. O, Türkiye'de, parlamento tarafından engellenmeyen mutlak bir hâkimiyet; yakın çevresinde sadece ona sadık olanların bulunduğu bir Erdoğan yönetimi kurmak istemektedir. Bazı analizciler onun, belki de damadı olan enerji bakanı Berat Albayrak'ı ya da London School of Economics (LSE)'den sosyal politikalar alanında yüksek lisans diploması alan göz kamaştırıcı kızı Sümeyye'yi bir varis olarak atamayı planladığını da iddia etmektedirler.

Taksim Meydanında, darbeden birkaç hafta sonra cumhurbaşkanının sesi hoparlörlerden belki de 100'üncü kez tekrarlandığında, kalabalık tutkudan deliye dönmüş bir haldeydi. Nike marka spor ayakkabıları, tayt, ekose bir gömlek giyen ve başında türban olan genç bir kız, gözlerini kapatarak Türk bayrağını sallarken ritmik bir şekilde kendinden geçmiş bir halde sağa-sola sallıyor ve gülerken; "O muhteşem bir lider. Sadece o iktidarda kalırsa ülkemizin geleceğinden ümitliyim. Batının ondan neden nefret ettiğini bir türlü anlamıyorum" diyor.

Çevirenin Notları: Louise Callaghan tarafından kaleme alınan ve "The Sunday Times" dergisinde 5 Şubat 2017 tarihinde yayımlanan makale, aslına sadık kalınarak, hiç bir yorum eklenmeden çevrilmiştir. Yazıda ifade edilen görüşler Sayın genç yazar ve dergi yönetiminin görüşlerini yansıtmaktadır. Yazının çevrilmesi, çevirenin yazarın düşünce ve yorumlarını paylaştığı anlamına gelmemektedir.

Yazının İngilizce orijinaline aşağıdaki linkten erişebilirsiniz.

<http://www.thetimes.co.uk/article/the-iron-man-of-turkey-9jbzmdx7r>

Yazar: Louise Callaghan. Çocukken büyüdüğünde bir aslan olmak isteyen günümüzün genç, korkusuz ve söylenmesi gerekenleri çekinmeden söyleyebilen genç yazarlarından. 2013 yılında Gelişme Çalışmaları ve Tarih alanında School of Oriental and African Studies (SOAS) Üniversitesini tamamlayan Callaghan, The Sunday Times dergisine stajyer olarak katılmıştır. Türkiye dış haberler muhabir ve yazarıdır. İstanbul'da yaşayan Callaghan Türkiye, Yunanistan, Suriye ve Irak hakkında yazılar yazmaktadır. Musul saldırısıyla ilgili haber yapmak üzere bulunduğu Irak'ta neredeyse IŞİD havan topları tarafından öldürülme tehlikesi atlatan Callaghan, İngiliz Gazetecilik Ödüllerinden, 2016 Yılı Yeni Gazeteci ödülünü kazanmıştır. 26 yaşında olan Callaghan 15 Temmuz 2016 darbe girişimi esnasında İstanbul'da bir diplomatla görüşmektedir.

Çeviren: Ercan Caner Elektrik ve Elektronik Mühendisliğinin yanı sıra, uçak ve helikopter lisanslarına sahiptir. Yüksek lisans derecesini 2012 yılında Gazi Üniversitesi'nden Avrupa Birliği – Türkiye İlişkileri alanında alan Caner, halen Türkiye Hava Sahası Yönetimi alanında Haliç Üniversitesi'nde doktora tez çalışmalarını sürdürmektedir. Bir yazılım firmasında proje yöneticisi ve havacılık projeleri alan uzmanı olarak çalışan Caner, Asliye Ceza Mahkemelerinde “**Havacılık Bilirkişiliği**” alanında pilot ve bakım uzmanlığı görevini de yürütmektedir. İleri Mühendislik ve Tasarım alanında “**Smart Mentor**” unvanı da olan Caner, yazı ve çevirilerini academia.edu ve sunsavunma.net sitelerinde paylaşmaktadır. Caner evli ve iki çocuk babasıdır. İngilizce bilen ve Fransızca okuyabilen Caner'in **İnsansız Hava Araçları** (2014) ve **Taarruz Helikopterleri** (2015) konulu makaleleri yayımlanmıştır. 40 yılı kapsayan TSK, Birleşmiş Milletler, NATO ve savunma sektör deneyimlerine sahiptir. ercancaner@gmail.com